

MEERTALIGHEID

HOE THUISTALEN EEN MEERWAARDE KUNNEN ZIJN IN HET BASISONDERWIJS

Op veel scholen in Nederland neemt het aantal leerlingen met een andere thuistaal toe. Voor deze leerlingen is het belangrijk dat er aandacht is voor de eigen thuistaal en cultuur. Maar wat kan je als school doen om alle leerlingen zich thuis te laten voelen en hen de kans te bieden te profiteren van de talenkennis die zij vanuit huis meebrengen naar school?

WAAROM AANDACHT VOOR THUISTALEN OP SCHOOL?

- **IDENTITEIT & CULTUUR**

De thuistaal is een belangrijk onderdeel van de identiteit en cultuur van een kind. Het is het belangrijkste communicatiemiddel met ouders en familie.

- **SOCIO-EMOTIONEEL WELZIJN**

Leerlingen voelen zich meer op hun gemak en hebben meer zelfvertrouwen als de thuistaal wordt gewaardeerd en ingezet op school.

- **POSITIEVE INVLOED OP DE VERWERVING VAN ANDERE TALEN**

Vaardigheden en kennis die worden opgedaan in de moedertaal kunnen worden toegepast in andere talen. Dit geldt bijvoorbeeld voor reken- en leesvaardigheid. Een goede ontwikkeling van de moedertaal draagt bij aan een snellere en betere verwerving van de instructietalen.

MISVATTINGEN OVER MEERTALIGHEID OP SCHOOL

AANDACHT VOOR THUISTALEN = MINDER AANDACHT VOOR DE INSTRUCTIETALEN

Aandacht besteden aan andere talen gaat niet ten koste van de verwerving van de instructietalen. Rijke input is een belangrijke voorwaarde voor het verwerven van een taal, maar hierbij gaat het vooral om de kwaliteit van deze input. Daarnaast is het voor een goede verwerving van de instructietalen belangrijk dat de thuistaal wordt ontwikkeld en onderhouden. Verder is het zo dat nieuwkomersleerlingen in het begin vaak nog niet in staat zijn om de lessen in het Nederlands te volgen. Hierdoor gaat kostbare lestijd verloren. Als leerlingen eerst uitleg krijgen in hun thuistaal, bijvoorbeeld door oudere leerlingen of leerkrachten met dezelfde thuistaal, kunnen zij deze lesstof later gemakkelijker in het Nederlands verwerven.

'WE KUNNEN TOCH NIET VAN LEERKRACHTEN VERWACHTEN DAT ZE ALLE THUISTALEN LEREN?'

Vaak wordt gedacht dat leerkrachten thuistalen zelf moeten beheersen om deze effectief in te kunnen zetten in de klas. Dit is echter niet het geval. Een leerkracht kan bijvoorbeeld regelmatig de vraag stellen: 'Hoe zeg je dit in jouw taal?'. Ook kunnen leerlingen met dezelfde thuistaal samenwerken. Een ander voorbeeld om de thuistaal in te zetten, is leerlingen eerst een tekst te laten schrijven in de thuistaal en daarna van hen te vragen om deze tekst ook in het Nederlands te schrijven. Zo leren leerlingen een koppeling te maken tussen de talen.

CONTROLEVERLIES

Leerkrachten zijn soms bang de controle te verliezen wanneer andere talen worden toegestaan in de klas. Ze zijn bijvoorbeeld bang dat leerlingen de thuistaal gebruiken om over niet-schoolse zaken te praten. Uit onderzoek blijkt echter dat leerlingen nog steeds veel Nederlands gebruiken als zij in hun thuistaal mogen overleggen en de thuistaal effectief inzetten bij het uitvoeren van de taak. Om het gevoel van controleverlies te verminderen kan een leerkracht regelmatig vragen waar het gesprek over gaat en hoe het ervoor staat met de opdracht. Deze terugkoppeling kan dan in het Nederlands plaatsvinden, waardoor leerlingen de ruimte krijgen om beide talen actief in te zetten in de schoolcontext.

ATTITUDE = KEY!

IEDEREEN MOET OVERTUIGD ZIJN VAN DE MEERWAARDE VAN THUISTALEN

Door in de klas en binnen de schoolmuren aandacht te besteden aan de thuistalen en culturen, wordt het (talige) leren van leerlingen gestimuleerd en voelen zij zich thuis op school. Om dit op een effectieve manier te bewerkstelligen, is het van belang dat alle leden van het schoolteam overtuigd zijn van deze positieve visie op meertaligheid. Met name leerkrachten spelen een essentiële rol bij de identiteitsvorming en taalontwikkeling van leerlingen. Het is daarom belangrijk dat leerkrachten een krachtige en positieve attitude ten opzichte van thuistalen ontwikkelen, zodat zij dit met overtuiging in de praktijk kunnen brengen.

TIPS OM DE VISIE OP MEERTALIGHEID BINNEN HET SCHOOLTEAM TE VERSTERKEN:

- Bied leerkrachten de mogelijkheid om zich te **professionaliseren** op het gebied van lesgeven aan meertalige leerlingen en hoe deze talige diversiteit te implementeren in het onderwijs.
- Neem twijfels en zorgen van leerkrachten weg door regelmatig met elkaar **in gesprek** te gaan hierover.
- Lees je in over het belang en de toepassing van meertaligheid op de basisschool. Zorg ervoor dat leerkrachten en andere teamleden toegang hebben tot **toegankelijke literatuur** over dit onderwerp. Zie bijvoorbeeld het overzicht aan het einde van dit document.
- Wissel **ervaringsverhalen** met elkaar uit. Stimuleer leerkrachten om met elkaar te overleggen en samen te werken.
- **Neem een kijkje op andere scholen** die ervaring hebben met het implementeren van thuistalen in het onderwijs. Het kan inspirerend zijn om te zien hoe andere scholen dit aanpakken en met eigen ogen te zien dat het heel goed mogelijk is om thuistalen in te zetten zonder dat dit ten koste gaat van de leerprestaties.

DE PRAKTIJK

HOE ZIET HET INZETTEN VAN THUISTALEN ER IN DE PRAKTIJK UIT?

Er zijn verschillende manieren om de diversiteit aan thuistalen en culturen op school te implementeren in het onderwijs. Twee voorbeelden hiervan zijn talensensibilisering en functioneel veeltalig leren.

TALENSENSIBILISERING

Het doel van **talensensibilisering** is dat leerlingen meertalige competenties verwerven. Leerlingen ontwikkelen een positieve attitude ten opzichte van talige diversiteit, doen kennis op over taal als concept en verkrijgen inzicht in de verschillen en overeenkomsten tussen talen en culturen. Daarnaast ontwikkelen leerlingen metalinguïstische vaardigheden die de verwerving van de moedertaal en andere talen stimuleren. Voorbeelden van talensensibiliseringsactiviteiten zijn leren tellen in verschillende talen, liedjes zingen in verschillende talen, aandacht besteden aan verschillende culturen en meertalig voorlezen.

FUNCTIONEEL VEELTALIG LEREN

Bij **functioneel veeltalig** leren worden de thuistalen van leerlingen actief ingezet in de didactiek. Zo stimuleert de leerkracht samenwerking van leerlingen met dezelfde moedertalen, zodat zij opdrachten in hun thuistaal kunnen uitvoeren om vervolgens de koppeling te maken naar het Nederlands. Hierdoor vervaagt de grens tussen thuistaal en schooltaal, wat ten goede komt aan de verwerving van de thuistaal én de instructietalen. Een ander voorbeeld van functioneel veeltalig leren is het vertalen van moeilijke woorden en concepten naar de thuistalen met behulp van een woordenboek. Wanneer de opdracht is om een tekst te schrijven, kan de leerling dit eerst in zijn thuistaal doen en vervolgens de tekst naar het Nederlands vertalen. Dit bevordert de schrijfvaardigheid in beide talen bevorderd.

MEERTALIGE INITIATIEVEN

MAAK AFSPRAKEN OVER HET GEBRUIK VAN TALEN

Maak duidelijk wanneer welke talen gesproken mogen worden. Thuistalen zijn toegestaan in de klas, zolang deze worden gebruikt voor schoolzaken. Voorkom uitsluiting door met leerlingen af te spreken dat er tijdens groepswerk altijd in de gezamenlijke taal wordt gesproken.

REALISEER EEN MEERTALIGE BOEKENKAST

Het kan voor anderstalige leerlingen fijn zijn om af en toe een boek in hun moedertaal te kunnen lezen. Hierdoor ontwikkelen ze de algemene leesvaardigheid, maar ook specifiek de leesvaardigheid in de thuistaal. Zoek hierin bijvoorbeeld samenwerking met de bibliotheek. Als basisschool kun je **subsidie** aanvragen voor scholing en materialen. En vraag hulp aan ouders. Misschien hebben zij nog oude boeken in de thuistalen liggen die zij aan hun kind mee naar school kunnen geven. Een andere manier om een leerling te laten lezen in de thuistaal is hen informatie te laten opzoeken op internet in de betreffende taal. Zo kunnen bijvoorbeeld veel Wikipedia pagina's in allerlei verschillende talen worden vertaald.

ORGANISEER VOORLEESMOMENTEN

Nodig ouders uit om op school voor te lezen. Zo horen de leerlingen allerlei verschillende talen, voelen anderstalige leerlingen zich erkend omdat er in hun taal wordt voorgelezen en voelen ouders zich betrokken bij de school. Laat kinderen zelf kiezen naar welke taal ze willen luisteren of deel het zo in dat iedereen zijn eigen thuistaal te horen krijgt.

MAAK DE VISIE OP MEERTALIGHEID ZICHTBAAR

Zorg ervoor dat de positieve attitude ten opzichte van diversiteit zichtbaar is binnen de schoolmuren. Hang bijvoorbeeld meertalige posters op waarop in verschillende talen het woord 'welkom' staat, hang een wereldkaart op en laat nieuwe leerlingen samen met hun ouders met een punaise of vlaggetje aangeven waar ze vandaan komen. Hang verschillende vlaggen aan de muren, laat leerlingen posters maken over bepaalde talen of landen en hang deze op of hang klokken met verschillende tijdzones op.

BETREK OUDERS BIJ HET ONDERWIJS

Informeer ouders over de visie op meertaligheid die op school wordt gehanteerd. Het is belangrijk om anderstalige ouders uitleg te geven over hoe zij de talige opvoeding het best kunnen vormgeven. Ouders doen er goed aan om te communiceren met hun kind in de taal die zij het best beheersen. Wil de ouder toch graag een bijdrage leveren aan de Nederlandse taalverwerving van hun kind? Raad dan activiteiten aan die het leren van Nederlands stimuleren, zoals het bezoeken van een voorleesmiddag in de lokale bibliotheek. Betrek ouders verder actief bij evenementen op school.

MEER WETEN?

BOEKEN OVER MEERTALIGHEID EN HOE HIER MEE OM TE GAAN IN HET ONDERWIJS

Toegankelijke weergave van wetenschappelijk onderzoek over het belang van inzetten van meertaligheid in het onderwijs, met strategieën, tips en voorbeelden uit het buitenland:
Meertaligheid & Onderwijs

Overzicht van de bevindingen van het Validiv-project, een Vlaams onderzoek over omgaan met thuistalen in het basisonderwijs:
Haal meer uit meertaligheid

Tips en inzichten over hoe je thuistalen van leerlingen op school kunt inzetten:
Talen die de school in komen

ARTIKELEN OVER MEERTALIGHEID EN HOE HIER MEE OM TE GAAN IN HET ONDERWIJS

- Duarte, J. & Günther, M. (2019). **Meer meertaligheid in het basisonderwijs...** *MeerTaal, 6*(2), 14-17.
- Nout, C. (2019). **Elke taal mag er zijn.** SLO.
- De Graaf, A., Delarue, S. & De Coninck, K. (2019). **Antwoorden op vragen over omgaan met meertaligheid in het onderwijs.** Nederlandse TaalUnie.
- Kouwen, M. (2022). **Een thuis vol taal.** Universiteit Utrecht.
- Van Avermaet, P. (2015). **Waarom zijn we bang voor meertaligheid?** *Levende Talen Magazine, 102*(7), 6-10.
- Le Pichon-Vorstman, E. & Kambel, E. (2021). **De Taalvriendelijke School.** *Levende Talen Magazine, 108*(7), 22-26.

EN VERDER...

LESACTIVITEITEN & METHODES

Laat je inspireren door de **meertalige lesactiviteiten** die SLO heeft ontwikkeld om leerkrachten van het basisonderwijs te ondersteunen bij het implementeren van meertaligheid in de lessen. Ook de website van het **LOWAN** bevat een rijkdom aan meertalig lesmateriaal en **overige informatie**. En neem ook eens een kijkje in **de toolbox van het 3M-project (Meer kansen Met Meertaligheid)**. Hier vind je dertig projecten en lesactiviteiten voor zowel de onderbouw als bovenbouw. Ten slotte vind je op **deze site** meertalige boeken in allerlei verschillende talen.

TENSLOTTE!

HANDIGE WEBSITES:

metrotaal.be

edinaplatform.eu

meertalig.nl

meertaligheid.be

EMMI STUIJ

E.STUIJ@EXPERTISECENTRUMNEDERLANDS.NL

11 MAART 2023

EXPERTISECENTRUM NEDERLANDS

research ED Nederland 2023